

Adelina Oana DUȚU

**STATUTUL JURIDIC
AL PROFESIEI DE PSIHOLOG**

Universul Juridic

București

-2012-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2012, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DUȚU, ADELINA OANA

Statutul juridic al profesiei de psiholog / Adelina
Oana Duțu. - București : Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-811-7

159.9(498)

REDAȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0731.121.218**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Cuvânt înainte

Lucrarea analizată are o caracteristică specială, deoarece ea privește o profesie relativ nouă în țara noastră. Totodată, ea prezintă un anumit caracter de complexitate, având în vedere că este una de graniță, interdisciplinară; sunt îmbinate atât elemente de drept, cât și cele legate strict de psihologie.

Analiza statutului juridic al profesiei de psiholog a fost făcută în prezenta lucrare atât sub aspect istoric, cât și din perspectiva dreptului pozitiv, național și internațional.

Lucrarea aduce elemente de originalitate inedite, cu preponderență de natură teoretică, în condițiile în care literatura de specialitate conține puține referiri la problematica abordată și anume la statutul juridic al profesiei de psiholog.

Prin intermediul acestui demers științific nu ne-am propus să epuizăm subiectul statutului juridic al profesiei de psiholog, ci am dorit să trasăm un cadru pentru viitoare cercetări științifice și practice.

Cum orice lucrare este perfectibilă, mulțumesc anticipat celor care vor avea bunăvoința să contribuie la îmbunătățirea ei prin sugestii, propuneri, puncte de vedere proprii.

Astăzi, PSIHOLOGIA ne poate ajuta dincolo de așteptările noastre. Tocmai de aceea, într-un astfel de context creat, în jurul acestei profesii, se impune un STATUT JURIDIC.

Adelina Oana Duțu

Capitolul I

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND PROFESIA DE PSIHOLOG

Secțiunea 1

Noțiune

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, *psihologul* este definit ca „persoană dotată cu însușirea de observator fin, cu capacitatea de a sesiza și de a analiza viața sufletească a cuiva; bun cunoscător al sufletului uman, al psihologiei omenești”¹.

Termenul ca atare, de psihologie a fost introdus de învățatul german Rodolphe Goglenius în sec. XVI². Utilizarea lui a avut însă un caracter sporadic până în sec. XVII, iar decodificarea semantică se făcea pur etimologic: *psihe* = psihic, *logos* = vorbire despre; deci, psihologia se definea ca discurs sau vorbire despre psihic (suflet), iar psihologul era definit ca o persoană specializată în studiul psihologiei.

Deși au existat preocupări pentru studiul psihicului uman încă din antichitate, după cum demonstrează lucrarea lui Aristotel *Despre suflet* psihologia și implicit psihologul, s-a format ca știință abia în sec. XIX. Termenul psihologie este folosit totuși abia către sfârșitul evului mediu de către Philipp Melanchton în lucrarea *Kommentar über die Seele* (1540, *Considerații asupra sufletului*).

Între psihologia ca știință (ansamblul cunoștințelor și aspectelor de ordin teoretico-metodologic) și psihologia ca profesie (ocupație cu caracter permanent pe care o exercită o persoană în virtutea unei calificări), există o foarte strânsă dependență, ele condiționându-se reciproc.

¹ A se vedea *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Universul Enciclopedic Gold, ed. a II-a, revăzută și adăugită, București 2009, p. 893.

² Mihai Golu, *Bazele psihologiei generale*, Ed. Universitară, București, 2002, p. 22.

Dezvoltarea științifică este o premisă sau o condiție indispensabilă pentru profesiunea de psiholog, la rândul ei profesiunea apărând ca un cadru de aplicare și verificare a științei, deci ca bază de generalizare.

Sub aspect etimologic acest termen provine din franțuzescul *psychologue*, care poate fi tradus prin profesionist în psihologie.

În țara noastră termenul de psiholog a început să fie utilizat abia la jumătatea secolului al XIX-lea.

Nici literatura de specialitate nu este săracă în privința definițiilor ce au fost atribuite acestor profesioniști atât de controversați pe care îi numim *psihologi*, definiți drept „persoane care exercită o ocupație cu caracter permanent în virtutea unei calificări”¹.

S-a afirmat că „psihologul este o ființă legală și un profesionist”².

Imaginea psihologului a fost asociată cu aceea „a unui om învăluit într-o aură de mistere, care poate citi gândurile oamenilor și poate oferi soluții la orice fel de probleme”.

Conform definiției COR (Clasificarea ocupațiilor din România) psihologul „efectuează cercetări asupra proceselor mentale, studiază comportamente umane individuale și colective și aplică cunoștințele dobândite la promovarea adaptării ființelor umane pe plan profesional, social, educativ, testează și determină caracteristicile mentale, acordă consultații, analizează influența eredității și a factorilor sociali și profesionali asupra mentalității și a comportamentului indivizilor”³.

Psihologul a fost totodată definit și de Biroul Internațional al Muncii. Conform acestui organism, psihologul „studiază comportamentul uman, procesele mintale și investighează, recomandând căi de soluționare, probleme psihologice din domeniul medicinei, educației și industriei; concepe și efectuează experimente și observații asupra oamenilor și animalelor pentru a măsura caracteristici mintale și fizice; analizează efectele eredității, mediului sau altor factori asupra gândirii și comportamentului indivizilor; desfășoară activitate de diagnoză, terapie și prevenire a tulburărilor emoționale și de personalitate, precum și a fenomenelor de inadaptare la mediul social și profesional;

¹ Mielu Zlate, *Introducere în psihologie*, Ed. Polirom, Iași, 2000, p. 60.

² Rodolphe Ghiglione, Jean-Francois Richard, *Cours de psychologie: Les bases*, Tome 1, 1st Edition, Editeur Dunod, Paris, 1992, p. XVII-XX.

³ Ordin nr. 138/1949/1995 privind aprobarea Clasificării ocupațiilor din România, publicat în M. Of. nr. 272 din 23 noiembrie 1995, republicat în M.Of. nr. 561 din 8 august 2011.

elaborează și aplică teste pentru măsurarea inteligenței, abilităților, aptitudinilor și a altor caracteristici umane, interpretează datele obținute și face recomandările pe care le consideră necesare; se poate specializa în domenii aplicative particulare ale psihologiei cum sunt diagnoza și tratamentul deficiențelor mintale, problemele specifice procesului educațional și dezvoltării sociale a copiilor sau problemele psihologice de ordin industrial ori profesional cum sunt cele legate de selecția și orientarea profesională, antrenarea profesională”¹.

Psihologul este descris de Grupul de lucru pentru informare și consiliere privind cariera (1997) ca fiind „specialistul și practicianul de înaltă calificare în psihologie care acționează în multiple domenii – în clinică, laboratoare, școală, în armată etc. În activitatea sa intră selecția și orientarea profesională, precum și instruirea și evaluarea profesională”.

Secțiunea a 2-a

Caracteristicile profesiei de psiholog

§ 1. Enumerare

Caracteristicile² profesiei de psiholog sunt următoarele: independența; responsabilitatea; păstrarea secretului profesional; constituirea într-un corp profesional distinct; profesie care îmbină interesul public cu interesul privat; persoanele care exercită profesia de psiholog sunt absolvenți de învățământ superior; profesia liberală este exercitată după obținerea atestatului de liberă practică; deontologia profesiei de psiholog.

1.1. Independența profesiei de psiholog

Prin esența ei, profesia de psiholog este exercitată în mod independent, ea neputând fi supusă ierarhiei administrative sau tutelei.

¹ Recomandarea *International Standard Classification of Occupation*, 1969.

² Caracteristicile profesiei de psiholog relevă aspectele care țin de esența acestei instituții.

Independența este de natură profesională. În virtutea acesteia, psihologul are drept de inițiativă și decizie în exercitarea actului profesional, cu asumarea deplină a răspunderii pentru calitatea acestuia, în conformitate cu prevederile legale în vigoare care reglementează exercitarea profesiei. Independența membrilor profesiei nu poate fi absolută, deoarece aceștia se supun dispozițiilor legii și deontologiei profesionale și nu au dreptul să-și abandoneze clientul sau pacientul în nicio împrejurare. Reprezentanții profesiei își desfășoară activitatea independent de structurile statului, se bazează pe propriile decizii și sunt conștienți că responsabilitatea dezvoltării propriei întreprinderi le revine în exclusivitate.

Independența¹, care se exprimă în toate actele pe care membri organizațiilor profesionale le săvârșesc, este dată de competența profesională, confidențialitatea și moralitatea acestora. Indiferent de statutul pe care-l au, psihologii își exercită profesia în mod independent, acționând liber, conform standardelor de competență și deontologie profesională imperativă.

Independența profesiei de psiholog este asigurată și de actele prin care statul încredințează corpului profesional sarcina de a controla profesia în cadrul deontologiei. Prin urmare, apartenența unui profesionist la un corp profesional este absolut necesară, iar profesia se poate menține independentă numai dacă ea se autoguvernează printr-un corp profesional.

Această independență profesională, ca trăsătură ce caracterizează profesia de psiholog, a început să fie expres menționată în actele normative din domeniu, din ultima perioadă.

1.2. Responsabilitatea profesiei de psiholog

Responsabilitatea este un element fundamental al exercitării profesiei de psiholog, deoarece aceasta este o profesie disponibilă, responsabilă, independentă, liberă, de proximitate și de contact uman direct.

¹ Cu privire la avantajele reglementării, a se vedea și Hans Gilliams, *Regulation of Professional Services, Conference organized by the European Commission - 28 October 2003.*

Responsabilitatea este o trăsătură specifică, individuală, directă și permanentă a profesiei de psiholog, trăsătură care este evidențiată în raporturile dintre profesioniști și clienții lor. Ea este influențată direct de competența, calitatea prestațiilor și moralitatea membrilor organizațiilor profesionale.

Stabilirea răspunderii profesiei de psiholog este de mare actualitate, ținând seama și de faptul că unele societăți de asigurare au început să se îndepărteze de profesiile cu risc. Mai mult, există unele tendințe, venind din partea instituțiilor statului sau organizațiilor neguvernamentale care solicită o inversare a probelor, în sensul că prestatorul de servicii va trebui să facă dovada în justiție că nu a greșit.

În acest context, are loc o extindere a dezbaterilor¹ pe tema raportului dintre obligația de mijloace și cea de rezultat. Pentru contracararea acestor inițiative, trebuie să se acționeze pentru: acordarea unei atenții sporite formării profesionale continue pentru a se elimina greșelile; stabilirea mai clară a limitelor responsabilităților profesionale; responsabilitatea membrilor profesiei de psiholog să fie atrasă numai în limita greșelilor comise; evitarea împrejurărilor care permit începerea urmăririi penale.

1.3. Păstrarea secretului profesional

Secretul profesional este definit ca fiind obligația de a nu divulga anumite date privind viața privată a clienților sau pacienților, fiind un drept fundamental al omului.

¹Competition in Professional Services: New Light and New Challenges By Maria Monti, Commissioner for Competition European Commission For Bundesanwaltskammer, Berlin, 21 March 2003, „The Commission is currently considering how best to address these barriers. I also recall briefly that the Commission has proposed a new Directive on recognition of professional qualifications for regulated professions in March 2002. Obviously the Commission's policy of establishing a level playing field in the internal market applies also to liberal professions. The Commission's established policy is to fully apply competition rules to these services, whilst recognising their specificities and the role they may play in the protection of public interest. The overall goal must be to improve welfare for all users of professional services: better choice and better value for money.”

Obligativitatea¹ păstrării secretului profesional, ca trăsătură caracteristică profesiei de psiholog, scoate în evidență că, în legea de organizare și exercitare a profesiei se stipulează expres o astfel de obligație. Această obligație este însă specificată expres în codurile deontologice. Dezlegarea de obligația de păstrare a secretului profesional poate interveni doar în cazurile expres prevăzute de lege sau cu acordul expres al clientului.

În ceea ce privește profesia analizată, art. 4 alin. (2) din Legea nr. 213/2004² *privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România, moment la care este creat corpul profesional al psihologilor* prevede, în mod expres: „confidențialitatea actului psihologic este protejată prin lege și este o obligație a oricărui psiholog”³.

Psihologul⁴ este obligat să păstreze confidențialitatea în legătură cu faptele și informațiile despre care a luat cunoștință în exercitarea atribuțiilor profesionale, fiind interzisă utilizarea în interes personal sau în beneficiul unui terț a informațiilor dobândite în exercitarea actului psihologic.

Exercitarea profesiei de psiholog este guvernată de principiul confidențialității⁵.

¹ Gheorghe Moroianu, *Statutul profesiilor liberale*, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 510.

² Publicată în M. Of. nr. 492 din 1 iulie 2004.

³ În acest sens a se vedea și art. 12 alin. (1) și (5) din Ordinul nr. 257/2007 privind activitatea de psihologie în Ministerul Internelor și Reformei Administrative, publicat în M. Of. nr. 566 din 17 august 2007 potrivit căruia „psihologul este obligat să păstreze confidențialitatea în legătură cu faptele și informațiile despre care a luat cunoștință în exercitarea atribuțiilor profesionale, fiind interzisă utilizarea personal a acestora”, iar „confidențialitatea actului psihologic persistă și după încheierea relațiilor profesionale cu beneficiarul persoană fizică”.

Probele psihologice aplicate, rezultatele acestora, însemnările și înregistrările se păstrează în condiții de siguranță pe o perioadă de cel puțin 10 ani de la încheierea relațiilor profesionale, dacă prin alte prevederi legale nu este prevăzut alt termen. La expirarea acestui termen, probele psihologice, rezultatele acestora, însemnările și înregistrările se distrug în totalitate, potrivit prevederilor legale.

⁴ A se vedea Codul Deontologic al profesiei de psiholog cu drept de liberă practică aprobat prin Hotărârea Comitetului director.

⁵ În teoria post-modernă, elaborarea principiului confidențialității a fost necesară ca o contrapondere și, mai ales, ca o potențare a caracterului public, în principiu, al actului de justiție.

1.4. Constituirea într-un corp profesional distinct

Așa cum am arătat, constituirea psihologilor, într-un corp profesional distinct, este o caracteristică esențială a acestei profesii. Pe această cale se dă expresie și caracterului independent al acesteia.

Condiția *sine qua non* a exercitării profesiei de psiholog o constituie *apartenența prealabilă și obligatorie* a fiecărui profesionist la un sistem de organizarea națională a profesiei, așadar, calitatea de membru al unui corp profesional denumit Colegiul Psihologilor din România.

Potrivit articolului 23 din Legea nr. 213/2004, Colegiul Psihologilor din România este o organizație profesională, cu personalitate juridică, de drept privat apolitică, autonomă și independentă, de interes public, cu patrimoniu și buget propriu. Colegiul are rolul de a reprezenta și de a ocroti la nivel național și internațional interesele profesiei de psiholog cu drept de liberă practică¹.

Dincolo de cadrul său, profesia de psiholog are relații de colaborare cu celelalte autorități și instituții². Dacă în interiorul profesiei avem de-a face cu raporturi de subordonare sau/și de coordonare, în exteriorul profesiei, de principiu, ar trebui să avem doar relații de colaborare.

1.5. Profesia de psiholog îmbină interesul public cu interesul privat

De principiu, persoanele care exercită profesia de psiholog îndeplinesc, în exercițiul atribuțiilor lor, atât o funcție de interes public cât și una de interes privat. Este foarte dificilă și totodată arbitrară realizarea unei distincții absolute între interesul public și interesul privat, deoarece în cadrul profesiei aceste interese se întrepătrund, de cele mai multe ori³.

¹ Gheorghe Moroianu, *op. cit.*, p. 108.

² În exercitarea profesiei de psiholog, se nasc mai multe categorii de raporturi juridice: între persoanele care exercită profesia respectivă și corpul din care fac parte acestea; între persoanele care exercită profesia respectivă și clienții lor (de natură civilă); între corpul respectiv ca persoană juridică și organele de stat, organizațiile neguvernamentale, organismele internaționale.

³ Mădălin Niculeasa, *Profesiile liberale. Reglementare, doctrină, jurisprudență*, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 27.